

МАРАТ ОСПАНОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК
МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ

ЖҰҚПАЛЫ АУРУЛАР НОЗОГЕОГРАФИЯСЫ

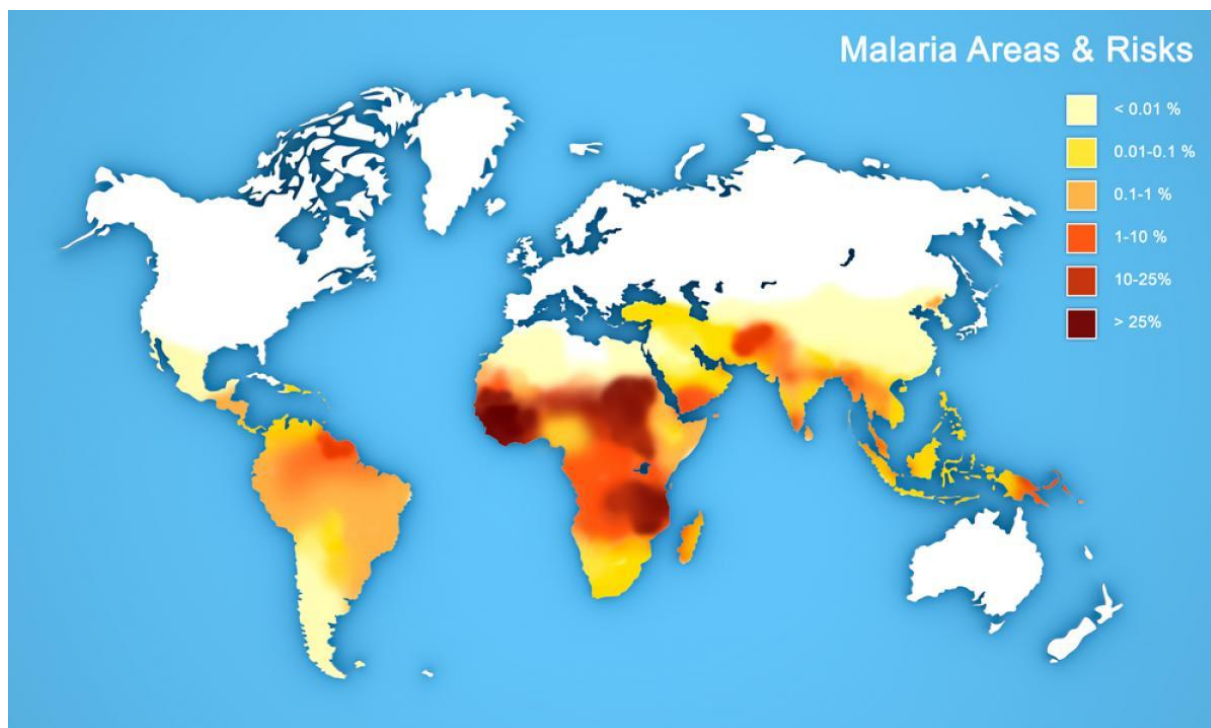
Орындаған: *Зайнулаева Ұ.М.*

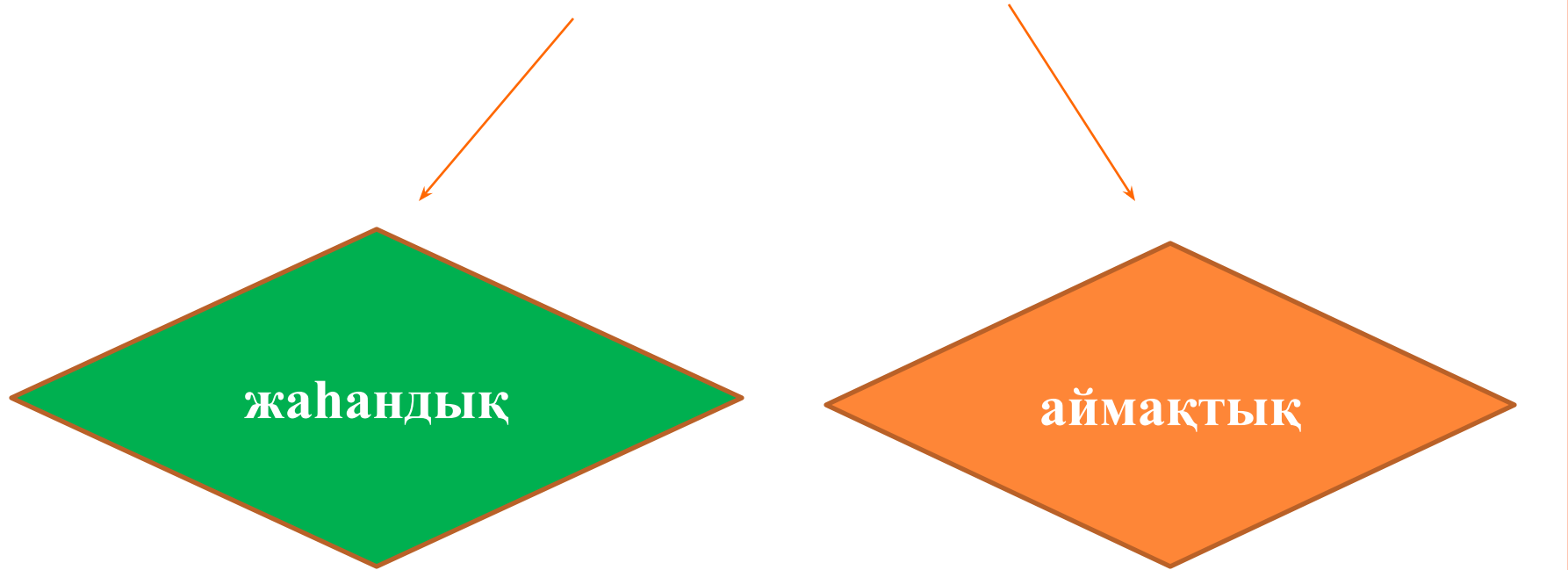
ЖОСПАРЫ:

- ▣ Кіріспе.**
  - ▣ Нозоареал түрлері**
  - ▣ Нозоареал ерекшеліктері**
  - ▣ Қорытынды бөлім**
- Пайдаланған әдебиеттер**

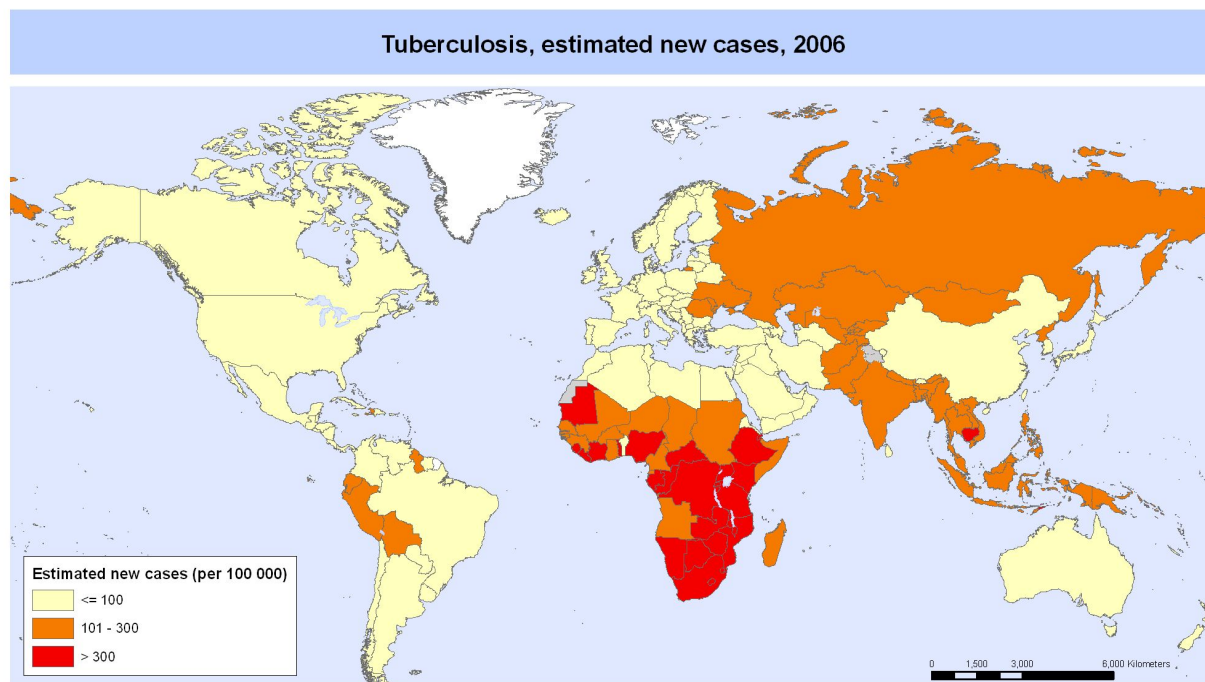
Ауруларды тіркеу аумағы **нозоареал**
деп аталады (гр. **nosos**-ауру + лат.
area-алаң, кеңістік).

Шартты түрде барлық инфекциялық ауруларды олардың аумақтық таралу ерекшеліктері бойынша (нозоареал типі) екі топқа біріктіруге болады:

Жаһандық нозоареал деп аурудың бүкіл дүние жүзінде таралуын айтады. Мысалы, туберкулез, бруцеллез, дизентерия, грипп, вирусты гепатиттер және т.б. жер шарының барлық жерінде кездеседі. Дегенмен де олардың таралу деңгейі қоздырғыштың кейбір ерекшелігіне, халықтың әлеуметтік тұрмысына, табиғат құбылыстарының ерекшеліктеріне байланысты болады.

The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of the World Health Organization concerning the legal status of any country, territory, city or area or of its authorities, or concerning the delimitation of its frontiers or boundaries. Dotted lines on maps represent approximate border lines for which there may not yet be full agreement.

Data Source: World Health Organization
Map Production: Public Health Information
and Geographic Information Systems (GIS)
World Health Organization

 World Health Organization
© WHO 2008. All rights reserved

Аймақты нозоареал- деп-аурудың кейбір шектелген аумақтарда таралуы. Мұндай жағдай табиғи-ошақтық зоонозды инфекцияларға тән.мысалы: тырысқақ ошақтары оңтүстік шығыс азия аумақтарымен шектеледі, өйткені осы жерлерде тиісті әлеуметтік табиғи жағдай тырысқақ қоздырғышының өніп-өсіп таралуына ыңғайлы болып саналады.

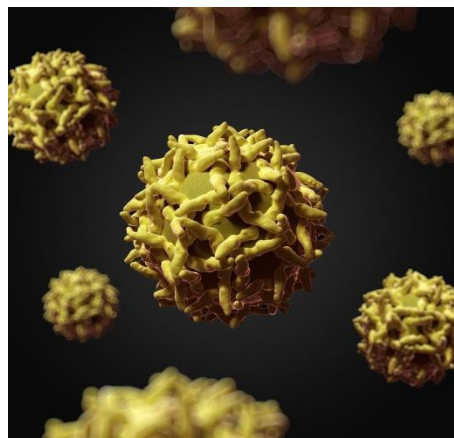

- Жер шарының аумағы бойынша таралу ерекшеліктеріне байланысты басқа **экзотикалық** сырқаттанушылық және **эндемиялық** сырқаттанушылық деген ұғымдар ажыратылады.
- **Экзотикалық сырқаттанушылық**-деп қоздырғышты басқа жерден әкелгенде, осы жерге тән емес аурудың пайда болуын айтады.
- **Эндемиялық сырқаттанушылық** деп табиғи және әлеуметтік жағдайға байланысты осы жерде тұрақты қалыптасқан ауруларды айтады. Эндемиялық аурулар бір белгілі аймақта таралған, сол аймақтың әлеуметтік табиғи жағдайына тән инфекциялық аурулар. Мыс: белгілі аймақтың табиғатында кенелер өмір сүрсе, сол жерде кене энцефалиті аурулары таралады.

ЛОКАЛИЗАЦИЯ ЛАНҒАН ЖӘНЕ ЭНДЕМИЯЛЫҚ АУРУЛАР

- Мысалы, Оңтүстік Америка мен Африка елдеріндегі сары қызба
- лейшманиоз тек ыстық елдерде, атап айтқанда Орта Азия мен Кавказ елдерінде
- тырысқақ — Үндістанда және оған жақын Азия елдерінде пайда болады.

Нозоареалдар ерекшелігі

Нозоареалдардың шекаралары әртүрлі табиғи және әлеуметтік-экономикалық факторлардың әсерінен өзгеруі мүмкін

олар кеңейтілуі мүмкін (мысалы, шистосоматоздың нозоареалдары)

тарылуы мүмкін (мысалы, безгек нозоареалдары)

Барлық жерде антропонозды және зоонозды және сапронозды инфекциялар болуы мүмкін.

Барлық жерде антропоноздар барлық құрлықтарда және барлық елдерде (мысалы, қызылша, тұмау, вирустық гепатиттер және т.б.) кездеседі.

Барлық жерде зооноздар әдетте омыртқалы жануарлардың кең таралған түрлерімен – осы инфекциялар қоздырғыштарының резервуарларымен, атап айтқанда жануарлардың кең таралған түрлерімен байланысты. Олардың қатарына, мысалы, бруцеллез жатады, жануарлар мен адамдар арасында ауру жағдайлары барлық континенттерде тіркеледі.

АРЕАЛДАРДЫҢ МӨЛШЕРІ МЕН СИПАТЫНА ӘСЕР ЕТЕТІН ФАКТОРЛАР

1. **Әлеуметтік** -қоздырғыштың тіршілік әрекетін сақтауға ықпал ете немесе кедергі жасай отырып, қандай да бір факторды немесе берілу жолын іске асыратын, сондай-ақ адамдардың қабылдағыштығын арттыратын немесе төмендететін эпид.процесс.

- ✓ Урбанизация
- ✓ тамақтану
- ✓ өмір сүру жағдайы
- ✓ тұрмыс жағдайы
- ✓ жеке гигиена
- ✓ көші-қон (маятник, маусымдық)

2. Биологиялық

- микроорганизмдердің вируленттілігі
- макроорганизмнің спецификалық және спецификалық емес резистенттілігі

3. Табиғи-эпидке белсендіретін немесе тежейтін әсер ететін сыртқы ортаның абиотикалық және биотикалық элементтерінің жиынтығы :

- Климаттық (климаттың жылынуы)
- ауа райы жағдайлары
- гидрологиялық
- топырақ.

Қорытынды

Жұқпалы аурулардың нозологиялық түрінің ерекшеліктеріне қарай және әлеуметтік-табиғи жағдайдың әсеріне байланысты осы топтардағы сырқаттанушылықтың көрсеткіштері әртүрлі болады. Басты мақсат – осы ерекшеліктерді таба білу және оның ерекшеліктерін еске ала отырып қарсы шара қолдану.

1. Нозоареал ұғымы негізінен ауруларға қолданылады:
А) жүрек-тамыр Б) зат алмасу В) инфекциялық
2. Мөлшері бойынша нозоареалдарды ажыратады: А) 2 Б) 3 В) 4
3. Жер шарының барлық елді мекендерін қамтитын нозоареалдар:
А) жаһандық Б) аймақтық В) зональді
4. Белгілі бір аудандарға орайластырылған нозоареалдар:
А) жаһандық Б) зональді В) аймақтық
5. Жер шарының белгілі бір бөліктерінде ғана кездесетін адам аурулары:
А) эндемиялық Б) локализацияланған* В) географиялық
6. Топырақта, белгілі бір географиялық аймақтың су айдындарында кейбір элементтердің аномальды болуына байланысты аурулар:
А) эндемиялық Б) оқшауланғандар В) географиялық

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Әміреев С.Ә., Темірбеков Ж.Т. Эпидемиология. Алматы, 2000.
2. Беляков В.Д., Яфаев Р.Х. Эпидемиология. Москва, 1989.
3. Шляхов Э.Н. Практическая эпидемиология. Кишинев, 1991

